

Rechtsvormen gemeente-zijn

Bij gemeentestichting zijn juridische en organisatorische zaken vaak alleen issues voor hen die er moeite mee lijken te hebben. Daarom enkele opmerkingen om hier goed op te kunnen anticiperen. In een overzichtje is een waarneming opgenomen wat de meest gebruikelijke organisatievorm en inzet van de financiële middelen, c.q. mensen lijkt voor gemeenten. Inhoudelijke keuzes hebben immers invloed op de besteding van de middelen, de inzet van mensen en daar passen allerlei organisatievormen dan bij. Een korte checklist is bijgevoegd.

Juridische structuur

Kerken en gemeenten worden in juridisch opzicht meestal als rechtspersoon aangemerkt door de keuze bij de oprichting van een:

- kerkgenootschap, of een zelfstandige afdeling daarvan;
- stichting;
- vereniging

De doelstelling of de historie van de gemeente is vaak sterk bepalend voor de vorm waarin men zich ook juridisch organiseert. de verschillende rechtspersonen op een rijtje:

Kerkgenootschap

De minst gecompliceerde vorm, waarin men rechtspersoonlijkheid verkrijgt. Er is voor wat betreft de statuten en de vorm van de organisatie geen enkele regeling, omdat *"het kerkgenootschap wordt geregeerd door haar eigen statuut, voorzover dit niet in strijd is met de wet"*. (Art. 2 BW boek 2). Dit geeft een organisatorische ruimte en vrijheid voor de inrichting van de gemeentevorm, zoals men die in de vrijheid van het geweten wil kiezen. De grote terughoudendheid van de overheid m.b.t. de regelingen rondom kerkgenootschappen heeft uiteraard te maken met de vrijheid van godsdienst. Dit geeft een morele verplichting aan kerkgenootschappen om die vrijheid ook correct te gebruiken. Formeel is het kerkgenootschap vrijgesteld van regelingen omtrent bestuursamenstelling, democratisering, administratie en financiële verantwoording. De praktijk wijst echter uit dat kerkgenootschappen vaak keurig hun bestuurlijke verhoudingen regelen, de betrokkenheid van gemeenteleden vorm geven, er meestal een goede administratie op na houden en zorgvuldig opereren in het maatschappelijk verkeer. In gevallen waarin dit niet gebeurt, is er immers een (begrijpelijke) publieke afrekening.

Met het oog op gemeentestichting is de meest eenvoudige weg om de nieuwe loot aan de stam tot een juridisch zelfstandige afdeling te verklaren, die binnen het kerkgenootschap haar eigen rechtspersoonlijkheid bezit.

De stichting

Er zijn nog steeds (evangelische) gemeenten die er voor kiezen om als stichting te opereren. Dit vaak om historische redenen vanuit evangelisatie-projecten. Consequentie is dat het bestuur van de stichting in de praktijk niet altijd samenvalt met de oudstengroep, waardoor regelmatig competentiekwesies ontstaan. Hoewel het een enkele keer zinvol kan zijn om een beheersstichting te hebben naast een kerkgenootschap, is toch een eenvoudige regeling van de gemeente-organisatie via de rechtspersoonlijkheid van een kerkgenootschap het meeste aan te bevelen.

De vereniging

De vorm van een vereniging komt formeel niet zo vaak voor bij gemeentestichting, hoewel sommige groepen, doordat ze niets geregeld hebben juridisch gezien worden als een vereniging, waarin iedereen die meetekent voor het lidmaatschap, persoonlijk aansprakelijk is en waarbij de bevoegdheid tot het verwerven van registergoederen ontbreekt. Het verdient als juridische constructie geen

aanbeveling om deze vorm te kiezen, tenzij dit betrekking heeft op een bijbelstudiegroep of huiskring en de risico's uitermate beperkt zijn.

Algemeen

Het verdient aanbeveling om op tijd in het proces van gemeentestichting de juridische zaken te regelen. Dit helpt als onder de spanning van al het nieuwe de kans op conflicten toeneemt. Daarnaast kan advies van een notaris, een kerkrecht deskundige of ervaren gemeentestichter, vele valkuilen voorkomen.

Checklist

1. Past de nieuwe gemeente juridisch binnen het kerkgenootschap wat haar start begeleidt?
2. Zijn in de statuten voldoende waarborgen opgenomen voor een goed en onafhankelijk bestuur?
 - samenstelling / benoeming;
 - kascontrole;
 - bevoegdheden.
3. Zijn de maatschappelijke verplichtingen voldoende ingevuld?
Dit betreft minimaal:
 - administratie,
 - verzekeringen,
 - aanmelding belastingdienst (loonbelasting/successiewet)
4. Wie zijn bevoegd om namens de nieuwe gemeente contracten af te sluiten, afspraken te maken en tot welke niveau's.